

ראויה" היא, כי רבי שמעון סובר: "כל העומד ליזרק כזרוק דמי", וכדמפרש ואזיל. (15)

כי אתא רבין מארץ ישראל לבבל, אמר בשם **רבי יוחנן** — לתרץ את דעתו של רבי שמעון במשנתנו — באופן אחר ממה שאמר רב דימי משמו:

הכא במשנתנו במאי עסקינן: **בשוחט תמימים בפנים, שלא לשם בעלים**, ולא עלתה להם לשם חובה, ואין זה חשוב "חזרה קרן לבעלים". (16)

וריש לקיש אומר ליישב, שלא תיקשי רבי עו-ב שמעון: והא שחיטה שאינה ראויה היא: (1)

שבכלל "שלא לשם בעליהן" גם "שלא לשמן", כיון שלא עלו לבעלים לשם חובה. עוד ביארו התוספות, שרבין לא ניחא לו לדחוק לפרש בשנשפך הדם, ולכן פירש כששחט שלא לשם בעלים, ורב דימי לא רצה לפרש כרבין, כי ניחא לו לפרש את משנתנו בכל קדשים שחייב באחריותן, ובפסח וחטאת אי אפשר לפרש כששחטן שלא לשם בעליהן, כי הם נפסלים, כששחטו שלא לשמן, ואם כן אין זו "שחיטה ראויה".

1. א. כתבו התוספות, שריש לקיש אמר את דבריו שלא לפי פירוש סוגייתנו במשנה, כי הוא הרי מפרש את דברי רבי שמעון באופן אחר, וכמבואר לעיל סט ב וכמבואר בעמוד א בהערה 11 אות ב.

ולכאורה אין כוונתם אלא להעמיד את הדברים על דיוקם, שהרי מכל מקום לענין "שחיטה שאינה ראויה" אין הבדל בין הפירושים, ותירוצו של ריש לקיש לפי ביאורו במשנה, יש לאומרו גם לפי פירושו של רבי יוחנן בסוגיא, אך ראה מה שיתבאר באות ג.

ב. הקשה ה"פני יהושע" [בתוספת ביאור בדבריו]: הרי ריש לקיש גופיה סבירא ליה בחולין קלט, שהאומר "הרי עלי" ליתן לבדק הבית, והפריש, אינו חייב באחריות גניבה ואבידה, כיון "דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה", ואם כן האך אפשר לחייבו על הגניבה, והרי בגניבת הדבר לא נתחייבו הבעלים

דנפשיה, אבל היכא דאקריה אדעתא דבעלים הראשונים הכי נמי דעולה להן"; וכוונת התוספות רי"ד להקשות, משום שהוא סובר כפירוש רש"י שם בד"ה דגול קרבן דחבריה, שכתב: "ואיצטרך לאשמועינן [ב"קרבנו ולא הגזול]", דאינו עולה לרצון כלל, ואפילו לבעלים הראשונים", וועל זה תירץ, שדוקא אם הקריבו סתם אינו עולה לבעלים לרצון, אבל אם הקריבו הגזולן לשם הבעלים, כי אז עולה הוא לבעלים לרצון, [וראה גם בתוספות רי"ד בסוגיא שם].

והוא מדויק בלשון הגמרא כאן, שאם לא כן למה הוצרך לומר: "כגון ששחטן בפנים לשם בעלים", והרי בכל הזבחים אפילו סתמן לשמן; ולדברי התוספות רי"ד ניחא, כי דוקא כששחט בהדיא לשם בעלים, אז עולה הוא לרצון, וראה עוד מה שיתבאר על פי זה הסוגיא לקמן עז ב, ראה שם בהערה בישוב קושיית ה"עמודי אור".

15. לשון רש"י שלפנינו הוא: "שנשפך הדם: ומיהו בשעת שחיטה ראויה היא", ובספר "שינויי נוסחאות" הביאו גירסא ברש"י: "ולא חזרה הקרן לבעלים, דאינן מתכפרים אלא בזריקת הדם", ועל פי נוסחא זו נתבאר בפנים.

16. כתבו התוספות, שלא דוקא שלא לשם בעלים, אלא הוא הדין כששחטן שלא לשמן [כגון: עולה לשם שלמים], היות ולא עלו לבעלים לשם חובה; ועוד כתבו, שאפשר לפרש

לרבי יוחנן — שתירץ: בשוחט תמימים בפנים — (4) תיקשי: דאכתי שחיטה שאינה ראויה היא משום שקדשים הם, דכי אטו שחיטה מתרת את הקדשים באכילה?! וחלא זריקה היא המתרת את הקדשים באכילה, ונמצא שבשעת שחיטה, אינה ראויה היא השחיטה, ואין זו טביחה להתחייב עליה.

הכא במאי עסקינן במשנתנו: בשוחט בעלי מומין שאינם ראויים למזבח בחוץ, (2) והם מותרים באכילה על ידי פדיון, ורבי שמעון הרי סובר: "כל העומד לפדות כפדוי דמי", וכמבואר בהמשך הענין.

תהי בח (3) רבי אלעזר [הקשה על כך רבי אלעזר] על תירוצי רבי יוחנן וריש לקיש:

ליתן אחר תמורתם?! ויש לבאר את קושייתו בשני אופנים: האחד: כל שלא נתחייבו הבעלים בתמורתם, אין הם נחשבים כבעלים מדין "גורם לממון", וכסברא שהובאה בשם "קצות החושן" בעמוד א בהערה 5, וכן נראה שהבין את הקושיא ב"אפיקי ים" חלק ב סימן י, ראה שם שהאריך בקושיא זו.

השני: היות ולא נתחייבו הבעלים בתמורת הבהמה, יכול הגנב לומר להם: "מאי אפסדתין"; וראה שם מה שכתב בזה. ג. וכתב ב"אחיעזר" חלק ב סימן מו אות י על קושייתו של ה"פני יהושע", שלא קשיא מידי, כי ריש לקיש לשיטתו, שהוא מפרש את דברי רבי שמעון במי שגנב מן הבעלים, ואחר כך הקדישוהו הבעלים, ואין אנו דנים לחייבו משום "גורם לממון" אלא על הטביחה ולא על הגניבה, והרי כשטבח נתחייב הבעלים באחריותו אפילו לריש לקיש, [וכן כתב ב"אפיקי ים" חלק ב סימן י ד"ה עוד הקשה הפני יהושע, וראה שם היטב].

ולפי דבריו, מה שכתבו התוספות שהובאו דבריהם באות א, אין זה רק כדי להעמיד דברים על דיוקם, אלא שבאמת, ריש לקיש עצמו לא אמרה אלא לפי שיטתו.

2. כתב הרע"ב: "אבל אם שחטן תמימים בחוץ, הויא שחיטה שאינה ראויה", והוסיף עליו ב"תוספות יום טוב": "וכן נמי אם שחטן בעלי מומין בפנים, שהשוחט בעלי מומין בפנים הרי הם אסורים כמו חולין שנשחטו בעזרה, ושחיטה שאינה ראויה היא; וראה מה שכתב בזה הרש"ש.

3. כתב רש"י: לשון "מריח בקנקן", וכמו "תהי ליה אקנקניה" [הריח לו בקנקנו אם יין הוא או חומץ, כלומר: בדקהו בהלכות אם תלמיד חכם הוא או אם לאו, ריח היין כשמריחין אותו אם טוב הוא קרי: תהי, רשב"ם בבא בתרא כב א; ובלשוננו: "תהה על קנקנו"], כלומר: דייק לה רבי אלעזר.

וכתב ב"תורת חיים": כמה אמוראים מצינו, שכל אחד נקט לשון לעצמו, כמו "מגדף רבי אבהו", "פרין רב אחאי", [פשיט רב אחאי, "תהי בה רבי יוחנן", "לייט עלה אביי", וכמו שכתבו התוספות בכתובות ב ד"ה פשיט].

4. כתב רש"י, שהקושיא היא לרבין אליבא דרבי יוחנן, שתירץ: בשוחט תמימים בפנים שלא לשם בעלים; ומשמע לכאורה, שלרב דימי אליבא דרבי יוחנן לא קשה קושיא זו, ותמה המהרש"א: למה לא תיקשי אף לרב דימי?! ודעת התוספות ועוד ראשונים, שכל קושיית הגמרא, אינה אלא לרב דימי בשם רבי יוחנן, שהוא מפרש את המשנה ב"נשפך הדם", אבל לדעת רבין המפרש בלא "נשפך הדם", בזה אין צורך לומר: "כל העומד לזרוק כזרוק דמי", כיון

אבל אם היה האוכל מותר בהנאה ונאסר, הרי הוא מקבל "טומאת אוכלין"; ולפיכך:

יש נותר מן הקדשים שהוא אסור בהנאה, שאף על פי כן הוא מטמא טומאת אוכלין, היות והיתה לו שעת הכושר, ומפרש לה ואזיל.

ויש נותר שאינו מטמא טומאת אוכלין היות והוא אסור בהנאה; כיצד:

בשר קדשי קדשים או תודה — הנאכלים ליום של השחיטה והלילה לאחריו בלבד — שלן [עבר עליו הלילה שלאחר שחיטה], לפני זריקה של הדם, ונמצא שלא הותרו בהנאה מעולם, שהזריקה היא המתרת את הקדשים באכילה, והרי נעשה נותר קודם זריקה, נותר זה אינו מטמא טומאת אוכלין, שהרי לא היה לו שעת הכושר.

אבל אם לן בשר זה לאחר זריקה, וכבר הותר באכילה משנזרק דמה, אלא שנאסר לאחר שעבר הלילה, נותר זה מטמא טומאת אוכלין, שכבר היתה לו שעת הכושר. (8)

וקיימא לן במנחות: מאי לן "לפני זריקה" שאינו מטמא טומאת אוכלין, היינו דוקא כשלן קודם שנראה לזריקה, כדמפרש ואזיל; ומאי לן "לאחר זריקה" שהוא מטמא טומאת אוכלין, היינו כשלן לאחר שנראה לזריקה, ואפילו לא נזרק דמו.

קודם שנראה לזריקה לן, מאי היא [כלומר: כיצד אינו נראה לזריקה]?

דלא הויא שהות ביום למזריקה [לא היתה אפשרות ביום לזרוק את הדם], משום דשחטיה סמוך לשקיעת החמה, ובאופן זה בלבד אינו מטמא טומאת אוכלין, ומשום שביום בלבד יכול לזרוק. (9)

לאחר שנראה לזריקה לן מאי היא? דהויא שהות ביום למזריקה, והיות והיה אפשר לזרוקו ביום, הרי הוא כאילו כבר נזרק דמו והותר בהנאה, ובאופן זה מטמא הוא טומאת אוכלין, אף שמעולם לא היה מותר בהנאה.

אלמא הרי מוכח: "כל העומד לזרוק בזרוק דמי"!

ולילה, אין הבשר ראוי לאכילה כשלן, שהרי לעולם לא יזרק דמו, כיון שדם כל הקדשים נפסל ב"לינה" דהיינו בשקיעת החמה של יום השחיטה! [ונהנה לשון "לן" יותר משמע באמת שהוא עולה על הדם שפסולו נקרא "פסול לינה", אך לשון "נותר" נראה שהנידון הוא משום "פסול נותר"]. וראה מה שהאריך בזה הרש"ש, וראה עוד ב"ספר המפתח", וראה עוד שם, מה שהובא להקשות בשם המהרש"ם.

9. כלומר: ומשנראה לזריקה ביום שלמחרת כבר הוא נותר; ואין צריך לפרש משום שכשהגיע

[ויקרא יא לד]: "מכל האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא", ודורש רבי שמעון "מכל האוכל אשר יאכל" אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים או לגוי או לישראל קרוי אוכל, הרי הוא מקבל טומאה; אבל אוכל שאי אתה יכול להאכילו אפילו לגוי, משום שהוא אסור לך בהנאה, אינו מקבל טומאה.

8. נתבאר על פי רש"י שפירש את הענין בקדשים שנפסלים ונאסרים משום נותר לאחר לילה אחד; ואמנם צריך ביאור, שהרי אף בלי דין נותר כלל ואף בשלמים שנאכלים לשני ימים

וכל העומד לפדות כפדוי דמי לרבי שמעון,
מנין? מהא דתניא:

רבי שמעון אומר:

טו-א פרה אדומה אחר שהוזה דמה, הרי היא
מטמא טומאת אוכלין ואף שאסורה היא
בהנאה ואפילו פדיון אין מועיל לה אחר
שנזרק דמה, (1) ולדעת רבי שמעון כל שהיא
אסורה בהנאה, אינה מטמאת טומאת
אוכלין, והטעם:

הואיל והיתה לה שעת הכושר משנשחטה,
שהיתה ראויה בו לטמא טומאת אוכלין. (2)

טו-ב ואמר ריש לקיש לבאר, למה היא חשובה
שהיה לה שעת הכושר משנשחטה, והרי
אסורה היא בהנאה:

כי אומר היה רבי שמעון: פרה נפרית אפילו
על גב מערכתה, כלומר: אפילו משנשחטה
הפרה כדין על גבי מערכת של עצים שהיא

נשחטת עליה, (1) עדיין יכול הוא לפדותה
— אם מצא אחרת נאה הימנה — ולהתירה
בהנאה; והיות ובאותה שעה ראויה היתה
לפדיון, אם כן אומרים אנו לענין זה: "כל
העומד לפדות כפדוי דמי", וכאילו היתה
ראויה לקבל טומאה בין שחיטה להזאת
דמה.

אלמא, הרי מוכח שלדעת רבי שמעון: "כל
העומד לפדות כפדוי דמי".

כאן שבה הגמרא לתירוצי רבי יוחנן וריש
לקיש על הקושיא לרבי שמעון המחייב
בגונב קדשים מבית בעלים וטבחן: "והא
שחיטה שאינה ראויה היא" שהרי שחוטי
חוץ היא; ורבי יוחנן פירשה, בשחיטה
בפנים לשם בעלים, וכגון שנשפך הדם, או:
בשחיטה בפנים שלא לשם בעלים; וריש
לקיש פירשה, בשוחט בעלי מומין בחוץ;
ומבארת הגמרא:

בשלמא רבי יוחנן לא אמר כישובו של רבי

היתה ראויה לפדיון, ונאמר: "כל העומד לפדות
כפדוי דמי"! ? זה אינו, שהרי מחיים לא היתה
ראויה לטמא כלל, שאין טומאה לבעלי חיים
מחיים, ואם כן "שעת הכושר" שלה הוא
משנשחטה עד שנזרק דמה; נחבאר על פי
הראב"ד.

1. א. כמבואר במשנה בפרה פרק ג משנה ט:
"כפתוה בחבל של מגג, ונתנוה על גבי
המערכה, ראשה בדרום ופניה למערב, הכהן
עומד במזרח ופניו למערב, שחט בימינו וקיבל
בשמאל.

ב. כתב רש"י בחולין פב א לבאר למאי נפקא
מינה ב"טומאת אוכלין" של הפרה, שהרי פרה
אדומה מטמאה אדם ובגדים; וביאר, שהיא

שקיעת החמה, כבר נפסל הדם בזריקה משום
לינה.

1. על פי התוספות והראב"ד.

2. פירוש: כיון שכבר נזרק דמה ואינה ראויה
לפדיון, עד שאפילו "כל העומד לפדות כפדוי
דמי" אין שייך בה, הרי שמן הדין לא היה לה
לטמא טומאת אוכלין; והטעם שהיא מטמאת
אינו אלא משום שהיתה לה שעת הכושר
משנשחטה, כי אז היתה עדיין ראויה לפדיון,
וכל העומד לפדות כפדוי דמי, וכדמפרש הגמרא
ואזיל.

ואם תאמר: למה לי למימר שהיתה לה שעת
הכושר משנשחטה, והרי אף קודם שנשחטה